

مسأله بزهدیدگی های گزارش شده به مقامات پلیسی - قضایی؛ با مطالعه موردی دلایل عدم گزارش بزهدیدگی
دیدگی زنان شهر هرات

قابل انتشار فصلنامه پژوهشهای حقوق جزا و جرم شناسی (دوره ۱۴ شماره ۲۹، تابستان ۱۴۰۵)

۱. یلدا هومان، دانشجوی دکترای تخصصی، گروه حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده حقوق و علوم

سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

Email: yaldahoman786@gmail.com

۲. سید مهدی سید زاده (نویسنده مسؤل)، استادیار، گروه حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده حقوق و علوم

سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

Email: Seidzadeh@um.ac.ir

۳. سید حسین حسینی، دانشیار، گروه حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه

فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

Email: shosseini@um.ac.ir

چکیده

اتخاذ تدابیر حمایتی و کنترلی از سوی نهادهای سیاست‌گذاری و اجرایی به منظور بهبود وضعیت بزهدیدگان، به طور اخص زنان بزهدیده به عنوان گروه آسیب‌پذیر جامعه، مستلزم دسترسی به رقم سیاه بزهدیدگی و درک دلایل عدم گزارش آن است؛ اما عدم توجه به تمامی ابعاد بزهدیدگی زنان و فقدان تدابیر حمایتی و کنترلی لازم در شرایط فعلی کشور افغانستان نگران‌کننده است. پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان بزهدیدگی‌های گزارش شده و دلایل عدم گزارش دهی در بین زنان شهر هرات صورت گرفته است. جامعه آماری، تمامی زنان شهر هرات افغانستان بوده‌اند که با استفاده از فرمول کوکران، نمونه‌ای با ۳۸۳ نفر عضو انتخاب شده است. پرسشنامه مورد استفاده از نوع محقق ساخته است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که تقریباً نیمی از افراد جامعه نمونه بزهدیدگی را تجربه کرده‌اند، اما ۹۸/۲۵ درصد مراتب بزهدیدگی خود را، بنا به دلایل مختلف، گزارش نکرده‌اند. در مورد دلایل عدم گزارش بزهدیدگی «اهمیت نداشتن موضوع» از نظر بزهدیدگان بیشترین تأثیر را در عدم گزارش بزهدیدگی داشته است و در مرتبه‌های بعدی «ترس از آبرو»، «مانع شدن اطرافیان» و سایر دلایل قرار گرفتند. نتایج نشان می‌دهد درصد دلایل عدم گزارش بزهدیدگی، با توجه به نوع بزهدیدگی و محل وقوع آن، متفاوت است. همچنین دیدگاه افراد بزهدیده، با توجه به ویژگی‌های فردی آن‌ها در مورد دلایل عدم گزارش دهی، تفاوت معناداری دارد.

واژگان کلیدی: پلیس، بزهدیده، بزهدیدگی، زنان، عدم گزارش بزهدیدگی.

مقدمه

موضوع بزه‌دیدگی زنان در افغانستان مسئله مهمی است که به دلیل زمینه‌های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی خاص این کشور، توجه ویژه‌ای را می‌طلبد. از دیرباز، زنان این جامعه با انواع بزه‌دیدگی‌های جسمی، روانی، جنسی و مالی مواجه بوده‌اند که نه تنها زندگی فردی زنان را تحت تأثیر قرار می‌دهند، بلکه آسیب‌های اجتماعی گسترده‌تری را نیز به همراه دارند. اگرچه زنان بزه‌دیده از رهگذر ارتکاب جرم متحمل آسیب‌های متعددی می‌شوند (بزه دیدگی اولیه)، اما مراتب بزه‌دیدگی خود را کمتر به پلیس گزارش می‌کنند که ممکن است، افزون بر آسیب‌های اولیه، گاهی به آسیب‌های متعددی منجر شود (بزه‌دیدگی ثانویه ناشی از محرومیت از خدمات حمایتی، درمانی و مالی) و چه بسا گزارش بزه‌دیدگی برای برخی بزه‌دیدگان آسیب‌زایی بیشتری (بزه‌دیدگی ثانویه ناشی از واکنش نهادهای قضایی - پلیسی) به همراه داشته باشد. گزارش بزه‌دیدگی به مقامات پلیسی - قضایی نه یک انتخاب ساده، بلکه یک فرآیند پیچیده و پویاست که می‌تواند تحت تأثیر عوامل اجتماعی، روان‌شناختی و موقعیتی مختلف قرار گیرد. گزارش‌دهی بزه‌دیدگی اهمیت اساسی برای افراد و جامعه دارد. گزارش جرم به مقامات اجرای قانون و قوه قضائیه امکان رسیدگی به شکایات را فراهم می‌کنند و به تقویت احساس عدالت در جامعه منجر می‌شود. اگر بزه‌دیدگان احساس کنند که صدای آن‌ها شنیده نمی‌شود، احتمالاً دیگران نیز از گزارش‌دهی در آینده خودداری خواهند کرد و این چرخه می‌تواند به افزایش بزهکاری منجر شود؛ زیرا مجرمان بدون ترس از عواقب عمل خود به کارشان ادامه خواهند داد.^۱ مقامات، با توجه به گزارش‌های بزه‌دیدگی، می‌توانند داده‌های دقیقی درباره الگوهای جرم و نقاط داغ آن‌ها جمع‌آوری کنند که اطلاعاتی حیاتی برای تدوین سیاست‌های امنیتی و مقابله با جرم هستند. برای مثال، می‌توان با شناسایی ساعات و مکان‌های پرخطر، تدابیر احتیاطی بیشتری اتخاذ کرد که به کاهش وقوع جرم کمک می‌کند.^۲ همچنین گزارش‌دهی می‌تواند به بزه‌دیدگان برای دسترسی به خدمات حمایتی، مشاوره، روان‌درمانی و کمک‌های مالی کمک کند. سازمان‌های دولتی و غیردولتی می‌توانند به بزه‌دیدگان برای غلبه بر مشکلات و بهبود یافتن از آن‌ها کمک کنند. دسترسی به خدمات به کاهش تأثیرات روانی و جسمی بزه دیدگی می‌انجامد و به بزه‌دیدگان برای بازگشت به زندگی عادی کمک می‌کند.^۳ گزارش‌دهی به آگاهی‌بخشی در جامعه و همچنین شکل‌گیری نظر عمومی مثبت در راستای حمایت از بزه‌دیدگان منجر می‌شود که می‌تواند به ایجاد فرهنگ حمایت از بزه‌دیدگان کمک و افراد را تشویق به اقدام در هنگام بروز جرم کند.^۴ نهایتاً این‌که تحقیقات و آمارهای جمع‌آوری شده از گزارشات بزه‌دیدگی می‌توانند بر سیاست‌های اجتماعی و اقتصادی مؤثر باشند. برای مثال، هر چه تعداد گزارش‌های مرتبط با بزه دیدگی افزایش یابد، ممکن است دولت‌ها و نهادهای اجتماعی نسبت به نیاز برای آموزش و ارتقا آگاهی عمومی در زمینه پیشگیری از بزه دیدگی و حمایت از بزه‌دیدگان بیشتر توجه کنند.^۵

پژوهش‌های زیادی به دلایل عدم گزارش‌دهی اشاره می‌کنند؛ مانند، ترس از انتقام‌جویی مرتکب،^۶ بی‌اعتمادی به مقامات پلیسی - قضایی،^۷ بی‌اهمیتی موضوع (بزه‌دیدگی) از دیدگاه بزه‌دیده،^۸ احساس شرم و خجالت بزه‌دیده^۹ و نگرانی در مورد

1. Meghan. A Novisky and Peralta Robert, When women tell: Intimate partner violence and the factors related to police notification. *Violence Against Women*, 21 (2015), 81.

2. Shabbar I Ranapurwal et al., Reporting crime victimizations to the police and the incidence of future victimizations: A longitudinal study. *PLoS ONE*, 11(2016), 9.

3. J Parsons., and T Bergin. The impact of criminal justice involvement on victims' mental health. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of the International Society for Traumatic Stress Studies*, 23 (2010), 186.

4 Paul G Cassell, and Jr Michael Ray Morris. "Defining" Victim" Through Harm: Crime Victim Status in the Crime Victims' Rights Act and Other Victims' Rights Enactments." *Am. Crim. L. Rev.* 61 (2024), 329.

5 United Nations Office on Drugs and Crime. *Global study on homicide* (2020).

6 Lynn, Langton et al., *Victimizations not reported to the police, 2006-2010*. Washington, DC: US Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics (2012).

7 J Parsons and T Bergin The impact of criminal justice involvement on victims' mental health. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of the International Society for Traumatic Stress Studies*, 23, 2 (2010), 182-188.

8 Kristina, Murphy and Barkworth, Julie. "Victim willingness to report crime to police: Does procedural justice or outcome matter most?." *Victims & offenders* 9, 2 (2014), 178-204.

9 Martie Thompson et al., "Reasons for not reporting victimizations to the police: Do they vary for physical and sexual incidents?." *Journal of American College Health* 55, 5 (2007), 277-282.

پیامدهای اجتماعی و قانونی گزارش بزه‌دیدگی.^{۱۰} همچنین، طبق نتایج برخی از پژوهش‌ها، بزه‌دیدگان، به‌جای تماس با پلیس، معمولاً ترجیح می‌دهند از منابع غیررسمی مانند خانواده، دوستان یا سازمان‌های حمایتی استفاده کنند.^{۱۱}

در چند دهه اخیر، کشورهای گوناگون از پیمایش‌های بزه‌دیده‌شناسی، در سطح محلی، ملی و حتی بین‌المللی، به‌عنوان ابزار مناسبی برای دستیابی به اطلاعات مهم در مورد بزه‌دیدگان استفاده می‌کنند. در ایالات‌متحده، پیمایش ملی بزه‌دیدگی^{۱۲} آمارهای دقیقی از انواع جرائم و آسیب‌های اجتماعی فراهم می‌کند و به‌طور ویژه بر تجربه بزه‌دیدگان و ویژگی‌های دموگرافیک آن‌ها تمرکز دارد. پیمایش بریتانیایی جرم^{۱۳} به مطالعه نحوه تعامل افراد با جرائم و بزه‌دیدگان می‌پردازد. پیمایش انگلستان و لژ^{۱۴} به بررسی تجربیات بزه‌دیدگی در این دو منطقه می‌پردازد. پیمایش بین‌المللی بزه‌دیدگی^{۱۵} به تجزیه و تحلیل تجربیات بزه‌دیدگان در کشورهای مختلف می‌پردازد و به مقایسه الگوهای جرم و واکنش‌های اجتماعی کمک می‌کند. پیمایش جرم و ایمنی اروپا^{۱۶} احساس امنیت عمومی و آگاهی از حقوق بزه‌دیدگان را در کشورهای اروپایی ارزیابی می‌کند. پیمایش‌ها اطلاعات مهمی ارائه می‌کنند؛ برای مثال، مشاهده‌شده است که در بسیاری از کشورهای درحال توسعه، از جمله شیلی و مکزیک، جرائم کمتری به پلیس گزارش می‌شود^{۱۷} پیمایش ملی دیگری نشان می‌دهد که نرخ گزارش جرم به‌طور قابل توجهی، با توجه به زمان و مکان وقوع جرم و نوع جرم، متفاوت است.^{۱۸} پژوهشی با عنوان «عدم گزارش بزه‌دیدگی به پلیس» به این مسئله پرداخته است که آیا دلایل عدم گزارش بزه‌دیدگی با توجه به نوع بزه‌دیدگی متفاوت است یا خیر؟ نتیجه به‌دست‌آمده حاکی از آن است که دلایل عدم گزارش بزه‌دیدگی با توجه به نوع بزه‌دیدگی (جنسی و جسمی) متفاوت است.^{۱۹}

در این زمینه پژوهش‌های در کشور ایران نیز صورت گرفته است، از جمله توجهی و نجفی ابرندآبادی، در مقاله‌ای با عنوان «بزه‌دیده‌شناسی و مشکل بزه‌دیدگی‌های گزارش نشده»، به بررسی درصد بزه‌دیده‌گی‌های گزارش‌شده در کشورهای مختلف جهان و ایران پرداخته‌اند. بر اساس نتایج این پژوهش، در ایران بیش از ۶۰ درصد بزه‌دیده‌ها هرگز مراتب بزه‌دیدگی خود را گزارش نکرده‌اند. در بررسی علل عدم گزارش بزه‌دیدگی‌ها، موضوعاتی از قبیل فقدان مدارک، بی‌اعتمادی به پلیس، حفظ آبرو و شخصیت خود وجود رابطه خانوادگی با مجرم، بیشترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند.^{۲۰}

تحقیقاتی نیز پیرامون پیمایش‌های بزه‌دیدگی در سطح شهری صورت گرفت. نتایج به دست آمده از یک پیمایش نشان می‌دهد ۵۶ درصد از افرادی که خود را بزه‌دیده می‌دانستند هیچ‌گاه به پلیس و مراجع قضایی مراجعه نکرده‌اند.^{۲۱}

پیمایش دیگری حاکی از آن است که بیش از ۶۰ درصد افراد هرگز مراتب بزه‌دیدگی خود را گزارش نکرده‌اند. در بررسی علل عدم گزارش موضوعاتی از قبیل ترس از انتقام، عدم رسیدگی و بی‌توجهی به شکایت، بی‌اعتمادی به پلیس، حفظ آبرو و عدم اطلاع از جرم بودن عمل بیشترین درصد را به خود اختصاص داده‌اند.^{۲۲}

¹⁰ Shabbar I Ranapurwala et al., "Reporting crime victimizations to the police and the incidence of future victimizations: a longitudinal study." *PloS one* 11, 7 (2016), e0160072.

¹¹ Min Xie and Baumer Eric P. "Crime victims' decisions to call the police: Past research and new directions." *Annual Review of Criminology* 2, 1 (2019), 217-240.

¹² National Crime Victimization Survey (NCVS)

¹³ British Crime Survey (BCS)

¹⁴ Crime Survey for England and Wales (CSEW)

¹⁵ International Crime Victims Survey (ICVS)

¹⁶ European Crime and Safety Survey (EU ICS)

¹⁷ Michael J. Hindelang and Gottfredson, Michael "The victim's decision not to invoke the criminal justice process." *Criminal justice and the victim* (1976), 57-78.

¹⁸ G Wesley Skogan "Reporting crimes to the police: The status of world research." *Journal of research in crime and delinquency* 21, 2 (1984), 113-137.

¹⁹ Martie Thompson et al., "Reasons for not reporting victimizations to the police: Do they vary for physical and sexual incidents?." *Journal of American College Health* 55, 5 (2007), 277-282.

^{۲۰} عبدالعلی توجهی و علی حسین نجفی ابرندی. «بزه‌دیده‌شناسی و مشکل بزه‌دیدگی‌های گزارش نشده». مدرس علوم انسانی، ۴ (۱۳۷۸). چکیده

^{۲۱} علی رامین پور «بررسی دلایل عدم دادخواهی بزه‌دیدگان. مطالعه موردی: شهر تهران (۱۳۹۵-۱۳۹۰)». (پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه تهران، ۱۳۹۵). چکیده.

نتایج به دست آمده از یک پژوهش دیگر نشان می‌دهد که بیش از نیمی از بزه‌دیدگان، بنابه دلایل مختلف، بزه‌دیدگی‌های واقع شده را گزارش نکرده‌اند. بیشترین موارد گزارش بزه‌دیدگی مربوط به جرائم مالی و خیابانی از جمله سرقت، کیف‌قاپی و جیب‌بری است؛ در حالی که کمترین موارد شامل جرائم جنسی و مرتبط با حیثیت بزه‌دیدگان می‌شد.^{۲۳}

اگرچه پژوهش‌های زیادی از سوی دانشگاهیان در سال‌های اخیر صورت گرفته است، اما پژوهشی که مستقیماً به این موضوع در جامعه آماری زنان شهر هرات پرداخته باشد، چه در سطح دانشگاه‌ها و چه در سطح محلی یا ملی، تا به حال صورت نگرفته است.

ضرورت پژوهش در مورد عدم گزارش بزه‌دیدگی زنان به مقامات پلیسی - قضایی و درک دلایل آن بیشتر از آن جهت احساس می‌شود که در شرایط کنونی کشور افغانستان از سوی مقامات سیاست‌گذاری و اجرایی در مورد بزه‌دیدگی زنان هیچ توجهی صورت نمی‌گیرد و برنامه‌ای در دست تدوین یا اجرا نیست، لذا نتایج این پژوهش می‌تواند آگاهی عمومی را درباره شرایط و مشکلات بزه‌دیدگان افزایش دهد و به کاهش تبعیض‌ها کمک کند. در همین راستا مقاله از سه پرسش اصلی تشکیل می‌شود که عبارت‌اند از: چه میزان از بزه‌دیدگی‌های زنان شهر هرات به مقامات پلیسی - قضایی گزارش شده است؟ دلایل مؤثر بر عدم گزارش بزه‌دیدگی به مقامات پلیسی - قضایی چیست؟ و نهایتاً این که آیا میانگین دلایل عدم گزارش بزه‌دیدگی درون هر یک از گروه‌ها تفاوت معناداری دارد یا خیر؟ برای پاسخ به این پرسش‌ها، ابتدا پیشینه پژوهش و ادبیات نظری بحث و سپس یافته‌های پژوهش در بعد توصیفی و استنباطی مورد تحلیل واقع خواهند شد. هدف این پژوهش، ضمن ارائه آمار گزارش یا عدم گزارش بزه‌دیدگی به مقامات پلیسی - قضایی، ارائه تحلیلی جامع از دلایل عدم گزارش بزه‌دیدگی و پیشنهاد راهکارهایی برای رفع این چالش‌ها است. امید است که این پژوهش بتواند آگاهی عمومی را درباره شرایط و مشکلات بزه‌دیدگان افزایش دهد و به بهبود وضعیت بزه‌دیدگان کمک کند. در ادامه، ضمن پرداختن به مفهوم بزه‌دیدگی اولیه و ثانویه، نظریه‌های مطرح شده پیرامون عوامل مؤثر بر عدم گزارش بزه‌دیدگی نیز مورد بحث قرار می‌گیرد.

۱- مفهوم بزه‌دیدگی و دلایل عدم گزارش بزه‌دیدگی

۱-۱- بزه‌دیدگی زنان (اولیه و ثانویه)

بزه‌دیدگی زنان، با ریشه در ساختارهای فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، به دو دسته اولیه و ثانویه تقسیم می‌شود. بزه‌دیدگی اولیه به تجربه آسیب یا رنج ناشی از جرم یا رفتار مجرمانه اشاره دارد.^{۲۴} این آسیب شامل هرگونه آسیب جسمی، روانی، مالی و اجتماعی است که فرد به واسطه جرم متحمل می‌شود. آسیب جسمی شامل علائم فیزیکی مانند زخم‌ها، شکستگی‌ها و دیگر مشکلات جسمی است. آسیب روانی، شایع‌ترین جنبه بزه‌دیدگی است و بزه‌دیدگان ممکن است به مشکلاتی همچون اضطراب، افسردگی و اختلال استرس پس از سانحه^{۲۵} مبتلا شوند که می‌توانند سال‌ها پس از تجربه بزه دیدگی تداوم داشته باشند.^{۲۶} آسیب اجتماعی به این مفهوم است که بزه‌دیدگان ممکن است به تدریج از جامعه کناره‌گیری کنند و متعاقباً آسیب‌های روابط اجتماعی را

^{۲۳} صادق محمدی تلوار «بررسی علل عدم گزارش جرم به نیروی انتظامی با ارائه راهکارهای پیشگیرانه (مطالعه موردی شهر سمنان)»، (پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه کردستان، ۱۳۹۶). چکیده.

^{۲۴} محسن نور پور، سید مهدی سیدزاده و محمد یوسف ناصری فورگ. «تحلیل عوامل مؤثر بر عدم گزارش بزه دیدگی (مطالعه موردی: دانشجویان پسر دانشگاه فردوسی مشهد)»، پژوهشنامه حقوق کیفری، ۱۲، ۱ (۱۴۰۰). چکیده.

^{۲۵} Paul G Cassell and Morris Jr Michael Ray. "Defining" Victim" Through Harm: Crime Victim Status in the Crime Victims' Rights Act and Other Victims' Rights Enactments." *Am. Crim. L. Rev.* 61 (2023), 329.

^{۲۶} PTSD

^{۲۷} R. C Kessler et al., "Posttraumatic stress disorder in the National Comorbidity Survey". *Archives of General Psychiatry*, 52, 12 (1995), 1048-1060.

نیز تجربه کنند. این مسئله می‌تواند به دلیل تبعیض یا طرد اجتماعی باشد.^{۲۷} نهایتاً آسیب مالی که ممکن است بزه دیدگان را با هزینه‌های مستقیم (مانند هزینه‌های پزشکی و تعمیرات) و غیرمستقیم (مانند از دست دادن درآمد) مواجه کند. در یک مطالعه نشان داده است که بزه دیدگان سرقت اطلاعات با خسارت‌های اقتصادی قابل توجهی مواجه می‌شوند.^{۲۸}

بزه‌دیدگی ثانویه، در مقابل بزه‌دیدگی اولیه که اثر مستقیم جرم بر بزه‌دیده است، به آثار منفی مضاعفی اطلاق می‌شود که ناشی از واکنش اطرافیان (خانواده، بستگان و دوستان) یا نظام عدالت کیفری (پلیس، دادسرا و دادگاه) بر بزه‌دیده تحمیل می‌شود.^{۲۹} رفتارهای سرزنش‌آمیز از سوی اطرافیان یا مقامات ذی‌ربط می‌تواند پیامدهای نامطلوبی نظیر عدم گزارش جرم، تکرار بزه‌دیدگی، تصمیم به انتقام‌جویی یا انزوای بزه‌دیده را به دنبال داشته باشد. نگرش‌ها و باورهای نادرست جامعه نسبت به زنان، از جمله تلقی زن به عنوان جنس دوم و نادیده انگاشتن حقوق اساسی وی، از جمله حق دادخواهی، در شکل‌گیری بزه‌دیدگی ثانویه مؤثر است. همچنین، در مواردی ممکن است نظام حاکم، حقوق زنان بزه‌دیده را به طور کلی منکر شود که این امر نیز به بزه دیدگی ثانویه منجر می‌گردد. به بیان دیگر، عدم امکان مداخله و مشارکت مؤثر بزه‌دیده در فرایند عدالت کیفری، می‌تواند به بروز نامالایمات و بزه‌دیدگی ثانویه بیانجامد.^{۳۰}

با توجه به بافت اجتماعی و عملکرد سیستم قضایی در شهر هرات افغانستان ممکن زنان بزه‌دیده الگوهای مشخصی از بزه‌دیدگی ثانویه را تجربه کنند. نخست، واکنش نامناسب اطرافیان، اعم از خانواده، دوستان، و جامعه، پس از وقوع جرم، می‌تواند خود به نوعی بزه‌دیدگی ثانویه تبدیل شود. نگرش‌های سنتی و تبعیض‌آمیز، بزه‌دیده را به جای مجرم مقصر جلوه داده و او را به خاطر وقوع جرم سرزنش می‌کنند. این سرزنش، انزوا، و عدم حمایت، آثار روانی و اجتماعی ناشی از جرم را تشدید کرده و حس قربانی بودن را در فرد تقویت می‌کند. دوم، ممکن است این آسیب‌ها از رفتار ازاردهنده یا نا مناسب کارکنان نظام عدالت کیفری ناشی شود. بزه‌دیدگی ثانوی شامل نامالایماتی می‌شود که بزه‌دیده ممکن است در مراجع مربوطه متحمل شود؛ یعنی در واقع فشارها، بد اخلاقی‌ها، بی حرمتی‌ها، تندخویی‌ها و نامالایماتی که بزه‌دیده ممکن است در جریان فرایند کیفری متحمل شود و بر بزه‌دیدگی اولیه که بابت آن در مراجع حضور پیدا کرده است، افزوده شود.^{۳۱} این تجربه ناامیدکننده و تحقیرآمیز از سوی نظام عدالت کیفری، منجر به بزه دیدگی ثانویه، اعتماد زنان به این سیستم را به شدت کاهش می‌دهد. در نتیجه، بسیاری از زنان ترجیح می‌دهند سکوت اختیار کنند و از پیگیری قانونی خودداری کنند، زیرا می‌دانند که این امر تنها به تشدید آسیب‌ها و رنج‌های آن‌ها منجر خواهد شد.

با توجه به چالش‌های یادشده، برنامه‌های حمایتی که بتواند بزه‌دیدگان را در فرایند بهبود یاری کند ضروری است. حمایت از این زنان باید نه تنها از طریق سیستم قضایی، بلکه از طریق نهادهای اجتماعی، سازمان‌های غیر دولتی، و خانواده‌ها نیز صورت گیرد. توسعه وجود سیستم‌های حمایتی مؤثر می‌تواند احساس امنیت و اعتماد زنان بزه‌دیده به نظام عدالت را افزایش دهد و به آن‌ها جرأت دهد تا برای احقاق حقوق خود اقدام کنند.

۲-۱- دلایل عدم گزارش دهی به مقامات قضایی - پلیسی

پژوهش‌های به‌عمل آمده در کشورهای مختلف، نشان می‌دهد غالباً بیش از نیمی از بزه‌دیدگان مراتب بزه‌دیدگی خود را به مراجع پلیسی - قضایی گزارش نمی‌کنند. همچنان که گزارش دهی سهولت‌های زیادی را برای سیستم‌های عدالت کیفری و فرد بزه-

^{۲۷} L Hall et al. "Stigmatization of crime victims: A review of the literature". *Crime, Law and Social Change*, 53, 3(2010), 279-302.

^{۲۸} J. M Miller et al. "The economic victimization of identity theft". *Journal of Criminal Justice*, 42, 6 (2014), 523-531.

^{۲۹} مهرداد رایجیان اصلی. بزه دیده‌شناسی حمایتی. تهران: نشر دادگستر، (۱۳۸۴). ۲۰۵.

^{۳۰} محمد محمد زاده اصل، کیوان حیدرزاده. «بزه دیدگی ثانویه در نظام عدالت کیفری»، نشریه مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه، ۸، ۴(۱۴۰۱)، ۴۷۵.

^{۳۱} علی حسین، نجفی ابرنآبادی. عدالت برای بزه‌دیدگان. مجله حقوقی دادگستری، ۵۲ و ۵۳(۱۳۸۴)، ۱۲.

دیده ایجاد می‌کند. در مقابل، عدم گزارش دهی؛ اولاً، مساوی است با مشکلات سیستم عدالت کیفری، از قبیل عدم دسترسی به اطلاعات مربوط به بزه‌دیدگی و درنهایت ناتوانی در اجرای قانون و اتخاذ سیاست‌های مناسب پیشگیری از بزه‌دیدگی و دوماً، مساوی است با مشکلات بزه‌دیده مانند بزه‌دیدگی ثانویه (محرومیت از خدمات حمایتی، درمانی و مالی)، تکرار بزه‌دیدگی و درنهایت انزوای بزه‌دیده یا انتقام‌جویی وی. لذا پرداختن به عوامل مؤثر در گزارش یا عدم گزارش بزه‌دیدگی و تحلیل آن گامی به‌منظور کاهش خطرات احتمالی ناشی از عدم گزارش بزه‌دیدگی است.

تحقیقات نظری و کاربردی عوامل مؤثر بر گزارش یا عدم گزارش بزه‌دیدگی را از ابعاد متعددی موردبررسی قرار داده است که برخی بر شدت جرم،^{۳۲} برخی بر عوامل اجتماعی و روانی تأثیرگذار بر تصمیم‌گیری بزه‌دیده برای گزارش دهی،^{۳۳} برخی بر عوامل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی^{۳۴} و درنهایت برخی بر تصمیم عقلانی بزه‌دیده با توجه به مزایای گزارش دهی (محافظت از خود، حفاظت از دیگران، بازیابی اموال، غرامت و قصاص) و هزینه‌های گزارش دهی (خطرات انتقام‌جویی، ترس، خجالت و زمان و منابع موردنیاز برای شرکت در جلسات دادگاه) متمرکز هستند.^{۳۵} در مجموع می‌توان گفت که در فرایند تصمیم‌گیری، نگرش فرد بزه‌دیده متأثر از عوامل متعددی، مانند عوامل فردی (سن، جنسیت، تحصیلات وضعیت تأهل)، عوامل روانی (ترس از آبرو، مقصر دانستن خود و اهمیت قائل نشدن به بزه دیدگی)، عوامل اجتماعی و فرهنگی (رفتار اطرافیان، بافت اجتماعی، جایگاه و موقعیت زنان در جامعه)، عوامل سیاسی (عملکرد دولت و نهادهای مربوطه در حمایت از بزه دیدگان)، عوامل اقتصادی (تفاوت های مالی بین افراد، مانند ثروتمند و فقیر بودن) و عوامل ساختاری (میزان اعتماد به سیستم قضایی، به‌ویژه پلیس و سایر نهادهای مددکاری) است؛ بنابراین، درک دلایل عدم گزارش دهی در این موارد بسیار پیچیده است؛ زیرا نگرش فرد به‌طور گسترده‌ای تحت تأثیر این عوامل چندگانه است که نسبت به زمان، مکان و نوع جرم متفاوت است. این تنوع می‌تواند بر نگرش فرد و تصمیم‌گیری او تأثیر بگذارد. در این پژوهش، با توجه به سوالات پرسشنامه، مهم‌ترین عوامل موردبحث قرار می‌گیرد.

ترس از انتقام‌جویی مرتکب: بزه‌دیدگان ممکن است نگران این باشند که در صورت گزارش دادن جرم به پلیس، مرتکب یا همدستان او به‌منظور انتقام‌جویی دست به اقدامات بیشتری بزنند. این ترس به‌ویژه در مواردی رایج‌تر است که بزه‌دیده و مجرم رابطه نزدیکی، مانند خانواده یا دوستان، دارند.^{۳۶}

بی‌اعتمادی به پلیس و مقام قضایی: بی‌اعتمادی به پلیس و دستگاه قضایی از مهم‌ترین موانع بر سر راه گزارش بزه‌دیدگی، به‌ویژه در میان گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه، است. وقتی قربانیان جرم به توانایی و تمایل این نهادها برای حمایت و اجرای عدالت اعتماد نداشته باشند، احتمال بسیار کمی وجود دارد که به دنبال کمک بروند. این بی‌اعتمادی می‌تواند دلایل مختلفی داشته باشد. تجربه برخوردهای نامناسب، تبعیض‌آمیز یا ناکارآمد از سوی پلیس یا دادگاه‌ها می‌تواند به بی‌اعتمادی عمیق در میان افراد منجر شود. همچنین بزه‌دیدگانی که در گذشته و هنگام مراجعه به این نهادها با واکنش‌های سرد، بی‌توجهی یا حتی سرزنش مواجه شده‌اند، احتمالاً از گزارش موارد بعدی خودداری خواهند کرد. افزون بر این، وجود فساد در سیستم‌های پلیسی و قضایی به کاهش شدید اعتماد عمومی منجر می‌شود. وقتی افراد احساس کنند که پلیس و دادگاه‌ها، به‌جای اجرای عدالت، به دنبال منافع شخصی یا گروهی خود هستند، امیدی به حمایت این نهادها نخواهند داشت. به‌ویژه این که این نهادها تحت اوامر افرادی باشند که حقوق اساسی برای زنان جامعه، از جمله حق دادخواهی را به رسمیت نمی‌شناسند.

³² Wesley G Skogan. "Reporting crimes to the police: The status of world research." *Journal of research in crime and delinquency* 21, 2 (1984), 113-137.

³³ Martin S Greenberg, and R. Barry Ruback. *After the crime: Victim decision making*. 9. Springer Science & Business Media, 1992.

³⁴ David Black. *The behavior of law*. Academic Pres (1976)

³⁵ Wesley G Skogan. "Reporting crimes to the police: The status of world research." *Journal of research in crime and delinquency* 21, 2 (1984), 113-137.

³⁶ M O'Connell and J Hearn. "Fear of crime and victimization". *Journal of Interpersonal Violence*, 30, 9 (2015).

ترس از آبرو: برای برخی از بزه‌دیدگان، به‌ویژه در موارد جرائم جنسی، احساس شرم یا خجالت می‌تواند مانع بزرگی برای گزارش باشد. این حس می‌تواند ناشی از برجسب‌زنی‌های اجتماعی یا درونی شده باشد که بزه‌دیدگان را به‌نوعی مسئول وقوع جرم می‌داند.^{۳۷}

اهمیت نداشتن بزه‌دیدگی: در جوامعی که زنان در درجه‌ای پایین‌تر از مردان طبقه‌بندی می‌شوند و از حقوق و امتیازات اساسی برخوردار نیستند، احتمال بیشتری برای بزه‌دیدگی آنان وجود دارد. این مسئله می‌تواند باعث شود زنان خود را به‌عنوان موجوداتی وابسته و درجه دوم تلقی کنند و بسیاری از رفتارهای ناشایست را به‌عنوان ضرورت یا نتیجه اجتناب‌ناپذیر موقعیت اجتماعی خود بپذیرند، بدون این که در مقابل آن اعتراضی به‌عمل آمده آورند و حتی عدم گزارش به مقامات مربوطه را انتخاب کنند.^{۳۸} افزون بر این، ممکن است بزه‌دیدگان بنا بر باورهای غلط خودشان را مستحق این نوع رفتار، به‌خصوص در محیط خانه، بدانند و برای موضوع بزه دیدگی اهمیت قائل نشوند.

آشنا بودن مرتکب: برخی تحقیقات نشان می‌دهد در صورت آشنا بودن مرتکب، احتمال گزارش دهی کمتر از زمانی است که مرتکب غریبه باشد.^{۳۹}

مانع‌شدن اطرافیان: فشارهای اجتماعی یا خانوادگی نیز می‌توانند بزه‌دیدگان را از گزارش جرم بازدارد، به‌ویژه در جوامعی که حفظ آبرو یا حمایت از خانواده اهمیت زیادی دارد.^{۴۰} این فشارها، علاوه بر نگرش‌های اجتماعی، بر باورهای فرد بزه‌دیده تأثیر می‌گذارد. برخی بزه‌دیدگان ممکن است به دلیل باورهای غلط فرهنگی یا اجتماعی احساس کنند که خودشان به‌نوعی در وقوع جرم مقصرند و این احساس مسئولیت نادرست آن‌ها را از گزارش جرم منصرف کند.^{۴۱}

عدم آگاهی بزه‌دیده: یکی دیگر از دلایل عدم گزارش دهی، ناآگاهی مناسب بزه‌دیده از روند و ساختار تعقیب کیفری و همچنین حقوقی است که یک بزه‌دیده در تعقیب کیفری دارد. بسیاری از بزه‌دیدگان از روندهای قانونی و حقوقی پس از گزارش دادن مطلع نیستند و این ناآگاهی می‌تواند آن‌ها را از شروع فرآیند بازدارد که پیچیده یا ترسناک به نظر می‌رسد.^{۴۲} همچنین بزه‌دیدگان ممکن است تصور کنند که بدون داشتن شواهد کافی قادر به ارائه گزارش نیستند یا پلیس آن‌ها را جدی نخواهد گرفت. این نگرش به‌ویژه در جرائمی مانند سرقت یا تعرض عمومی شایع‌تر است؛ زیرا ممکن است شاهد عینی نداشته باشند؛^{۴۳} بنابراین، باورها و نگرش‌های فردی تأثیر قابل توجهی بر تصمیم‌گیری ایشان در مورد گزارش بزه‌دیدگی دارد.

۲- روش پژوهش

این پژوهش مقطعی و از نوع توصیفی-تحلیلی باهدف بررسی میزان گزارش یا عدم گزارش بزه‌دیدگی زنان شهر هرات به مقامات پلیسی - قضایی و دلایل عدم گزارش بزه‌دیدگی در شش ماه آخر سال ۱۴۰۲ است.

³⁷ S. E Ullman, *Talking about sexual assault: What survivors want you to know*. (American Psychological Association, 2010).

³⁸ هما داوودی. «بزه‌دیده‌شناسی زنان و زمینه‌های مؤثر در کاهش جرایم» فقه و حقوق خانواده، ۵۰ (۱۳۸۸)، ۹۱.

³⁹ محسن نور پور، سید مهدی سیدزاده و محمد یوسف ناصری فورگ. «تحلیل عوامل مؤثر بر عدم گزارش بزه دیدگی (مطالعه موردی: دانشجویان پسر دانشگاه فردوسی مشهد)»، پژوهشنامه حقوق کیفری، ۱۲، ۱ (۱۴۰۰)

⁴⁰ Rebeca Campbell. "Emotionally informed advocacy: A new approach to assisting sexual assault survivors". *American Journal of Community Psychology*, 30, 3-4, (2002), 487-501.

⁴¹ M Cviic and C. Greer, "Victim blaming and rape myths". *Journal of Interpersonal Violence*, 27, 11(2012), 2332-2350.

⁴² سجاد شهسواری، حسنعلی مؤذن‌زادگان و مهرداد رایجیان اصلی. «مشارکت بزه‌دیده در فرایند دادرسی: مبانی، چالش‌ها و راهکارها» فصلنامه علمی دیدگاه‌های حقوق قضائی، ۲۸، ۱۰۲ (۱۴۰۲)، ۱۳۸.

⁴³ Bonnie Fisher. *The sexual victimization of college women*. US Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice (2000).

۱-۲- جامعه و نمونه

جامعه پژوهش شامل زنان ساکن در نواحی پانزده‌گانه شهر هرات بودند که رضایت شرکت در این مطالعه را داشتند. روش نمونه‌گیری از نوع تصادفی ساده است.

جدول ۱- تعداد جامعه و نمونه

جامعه	تعداد جامعه	حجم نمونه
شهر هرات	۳۱۶۸۰۱	۳۸۳

از آنجایی که موضوع تحقیق چالش‌برانگیز بود تعداد ۳۱۱ نفر از زنان شهر هرات به پرسشنامه ۱۱۷ سؤالی پاسخ دادند و از تعداد ۳۸۳ پرسشنامه توزیع شده ۷۲ پرسشنامه ریزش داشت.

۲-۲- ابزار گردآوری اطلاعات

پرسشنامه این پژوهش محقق ساخته است. سؤالات پرسشنامه با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای طراحی شد. روایی ابزار تحقیق توسط تیم تخصصی اشتراک کننده در یک پنل به‌دست‌آمده آمد. پایایی این پرسشنامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۳۹ به‌دست‌آمده آمد.

جدول شماره ۲- ضریب آلفای کرونباخ

ضریب آلفای کرونباخ	تعداد سؤالات	تعداد نمونه
۰/۹۳۹	۱۵	۵۰ نفر

پرسشنامه شامل دو قسمت بود: ۱- مشخصات دموگرافیک زنان شامل وضعیت تأهل، سن، محل سکونت، تحصیلات، قومیت و اشتغال. ۲- سؤالات مربوط به تجربه بزه دیدگی و گزارش یا عدم گزارش انواع بزه دیدگی (جسمی، روانی، مالی و جنسی) واقع شده در محیط خانه و خارج از محیط خانه به مقامات پلیسی - قضایی و دلایل عدم گزارش بزه دیدگی.

۳-۲- نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها

داده‌های به‌دست‌آمده از پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار اسپاس^{۴۴} نسخه ۲۵، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای به‌دست‌آمده آوردن میزان بزه‌دیدگی‌های واقع شده میزان گزارش یا عدم گزارش بزه‌دیدگی‌ها و میزان تأثیر دلایل در عدم گزارش‌دهی از آمار توصیفی (فراوانی و درصد) استفاده شد. همچنین بررسی معناداری تفاوت میان میانگین‌های دلایل عدم گزارش بزه‌دیدگی با توجه به ویژگی‌های فردی بزه‌دیدگان با استفاده از آزمون کروسکال والیس^{۴۵} انجام شد.

۳- یافته‌های پژوهش

هدف اصلی از این بخش، تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده و اجرا و تحلیل آزمون فرضیات بر اساس روش تحقیق تدوین شده در بخش روش پژوهش است. از این رو، ابتدا ویژگی‌های جمعیت شناختی برای شناخت بیشتر نمونه‌های شرکت‌کننده در تحقیق با استفاده از جداول تشریح می‌شود.

⁴⁴ Statistical package for Social Science

⁴⁵ Kruskal-Wallis

۳-۱- اطلاعات جمعیت شناختی نمونه آماری

پرداختن به ویژگی‌های افراد نمونه در یک پژوهش اهمیت بسیاری دارد؛ زیرا نتایج و اعتبار پژوهش به‌طور مستقیم به آن وابسته است. شناخت دقیق ویژگی‌های جمعیت نمونه اجازه اجرای پژوهش به‌صورت قابل‌اعتماد و با دقت می‌دهد و در نتیجه تعمیم نتایج آن به‌کل جامعه هدف از اعتبار بیشتری برخوردار خواهد بود؛ بنابراین، توجه به این ویژگی‌ها در طراحی پژوهش، تحلیل داده‌ها و تفسیر نتایج امری ضروری است.

جدول ۳- توزیع فراوانی افراد نمونه

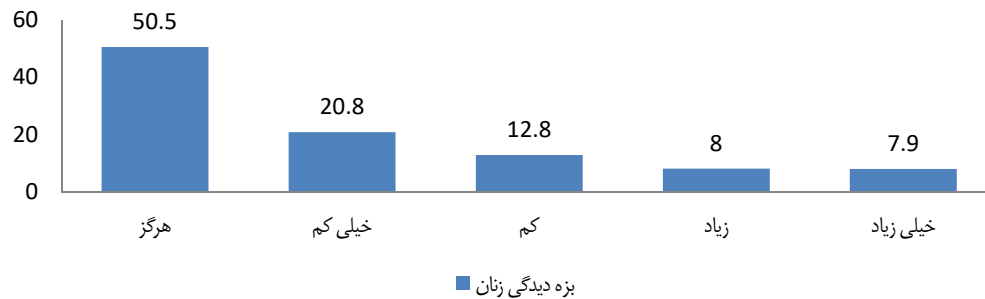
متغیرهای مستقل	دسته‌بندی	فراوانی	درصد
وضعیت تأهل	مجرد	۱۴۳	۴۶
	متأهل	۱۴۰	۴۵
	مطلقه	۱۲	۳/۹
	بیوه	۱۶	۵/۱
سن	۱۸-۳۵	۲۰۴	۶۵/۶
	۳۶-۴۵	۷۴	۲۳/۸
	۴۶-۵۵	۲۸	۹
	۷۰-۵۶	۵	۱/۶
محل سکونت	ناحیه ۱ الی ۵	۱۳۶	۴۳/۷
	ناحیه ۶ الی ۱۰	۱۱۰	۳۵/۴
	ناحیه ۱۱ الی ۱۵	۶۴	۲۰/۶
	نامعتبر	۱	۰/۳
قومیت	پشتون	۷۷	۲۴/۸
	هزاره	۲۵	۸
	تاجیک	۱۹۱	۶۱/۴
	سایر	۱۸	۵/۸
اشتغال	بیکار	۲۲۶	۷۲/۷
	شاغل	۸۵	۲۷/۳
تحصیلات	دوره ابتدایی	۱۰۷	۳۴/۴
	دیپلم	۱۳۳	۴۲/۸
	کارشناسی	۶۴	۲۰/۶
	کارشناسی ارشد دکتر	۶ ۱	۱/۹ ۰/۳
مجموعه		۳۱۱	۱۰۰

با توجه به داده‌های جمعیتی، پژوهش حاضر نشان می‌دهد که جامعه آماری مورد بررسی عمدتاً از جوانان (۶/۶۵ درصد) بین ۱۸ تا ۳۵ سال) تشکیل شده است. اکثریت افراد مجرد (۴۶ درصد) هستند، اما نزدیک به نیمی از شرکت‌کنندگان متأهل هستند (۴۵ درصد). قوم تاجیک با (۴/۶۱ درصد) بیشترین فراوانی را دارد و پس از آن قوم پشتون (۸/۲۴ درصد) قرار دارد. درصد قابل توجهی از شرکت‌کنندگان بیکار هستند (۷/۷۲ درصد) و سطح تحصیلات بیشتر افراد در حد ابتدایی (۴/۳۴ درصد) و دیپلم (۸/۴۲ درصد) است. این ویژگی‌های جمعیتی می‌تواند در تفسیر نتایج پژوهش و تعمیم‌پذیری آن به جوامع مشابه مورد توجه قرار گیرد.

۳-۲- یافته‌های کمی پژوهش

در این بخش، ابتداء میزان بزه‌دیدگی زنان، گزارش یا عدم گزارش دهی بزه‌دیدگی و دلایل عدم گزارش بزه‌دیدگی بر اساس درصد توصیف و سپس تفاوت میانگین دلایل عدم گزارش دهی با توجه به ویژگی‌های افراد نمونه در درون گروه‌ها تحلیل می‌شود.

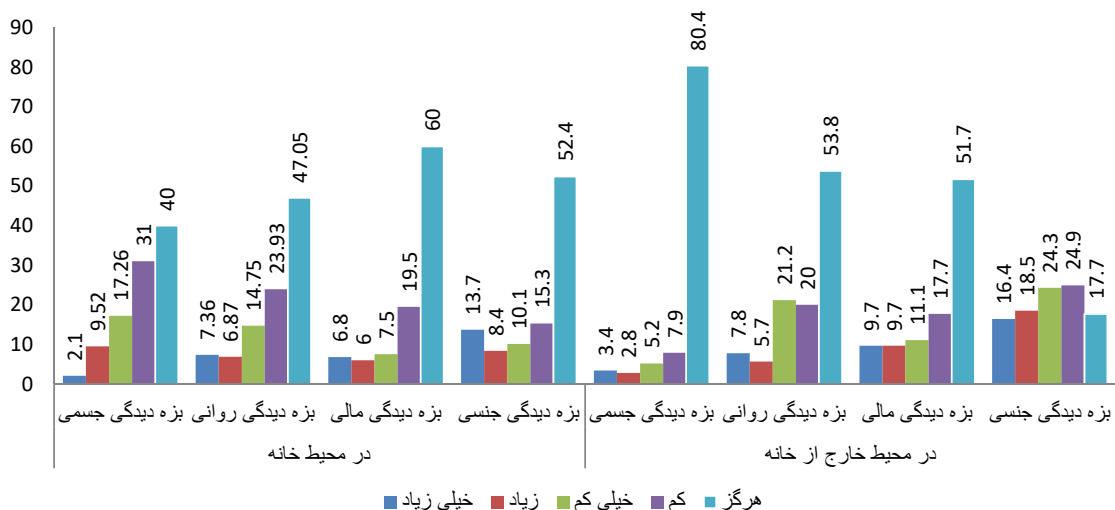
۳-۲-۱- میزان بزه دیدگی زنان

نمودار ۱- میزان بزه دیدگی زنان

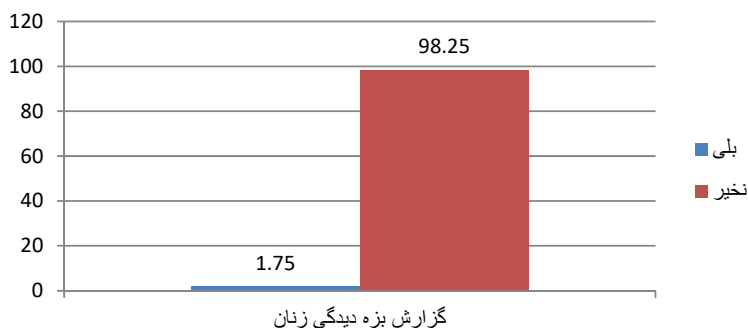
در پاسخ به این پرسش که بزه دیدگی را «هرگز»، «خیلی کم»، «کم»، «زیاد» یا «خیلی زیاد» تجربه کرده‌اید؟ بر اساس نمودار فوق ۵۰/۵ درصد از پاسخگویان گزینه «هرگز»، ۲۰/۸ درصد از پاسخگویان گزینه «خیلی کم»، ۱۲/۸ درصد از پاسخگویان گزینه «کم»، ۸ درصد از پاسخگویان گزینه «زیاد» و ۷/۹ درصد از پاسخگویان گزینه «خیلی زیاد» را انتخاب کردند. تقریباً نیمی از زنان شهر هرات بزه دیدگی را در مقیاس مختلف تجربه کرده‌اند که نشان‌دهنده آسیب‌پذیری بالای این گروه در برابر جرم است. پیشنهاد می‌شود با تقویت برنامه‌های حمایتی و آگاهی‌رسانی در مورد حقوق بزه دیدگان و نیز افزایش امنیت شهری، گامی مؤثر در راستای کاهش این آسیب‌پذیری برداشته شود.

۳-۲-۲- میزان انواع بزه دیدگی زنان در محیط خانه و خارج از آن

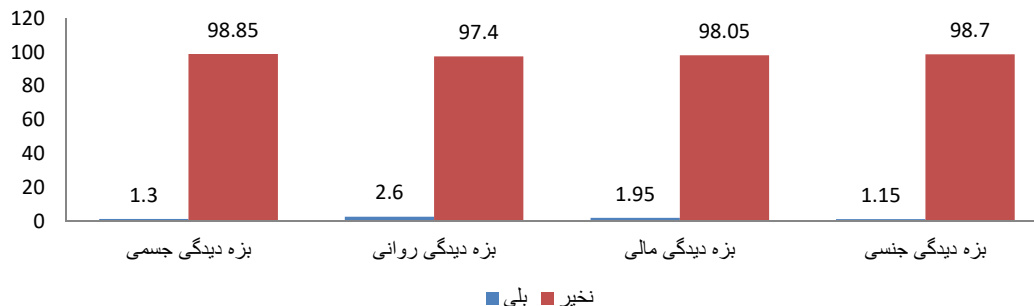
هرگاه گزینه «هرگز» به معنای عدم تجربه بزه دیدگی و گزینه‌های «خیلی کم»، «کم»، «زیاد» و «خیلی زیاد» به معنای تجربه بزه دیدگی تعریف شود، می‌توان با توجه به درصد انواع بزه دیدگی چنین تحلیلی ارائه کرد: بزه‌دیدگی جنسی در محیط خارج از خانه به میزان (۸۴/۱ درصد)، در صدر انواع بزه‌دیدگی‌ها دیده می‌شود. این آمار به شدت نگران‌کننده و نشان‌دهنده این است که زنان در فضاهای عمومی با خطرات جدی از سوی دیگران روبه‌رو هستند و این یک معضل اجتماعی به شمار می‌رود. بزه‌دیدگی جسمی در محیط خانه به میزان (۵۹/۸ درصد) نشان‌دهنده وجود سوءاستفاده‌های جدی در محیطی است که باید برای زنان محیط امن و به‌دوراز خطر باشد. بزه‌دیدگی روانی در خارج از خانه (۵۴/۷ درصد) نیز ثبت شده است که نشان‌دهنده آن است که زنان در تعاملات اجتماعی با فشارهای روانی و آزارهای کلامی روبرو هستند. بزه‌دیدگی روانی (۵۲/۹۱ درصد) در محیط خانه واقع شده است. این رقم نشان‌دهنده شیوع قابل‌توجه مشکلات روانی، مانند توهین، آزار کلامی و سایر اشکال تحقیر در خانواده‌ها است. بزه‌دیدگی مالی در فضای عمومی (۴۸/۲ درصد) ثبت شده است که به‌ویژه بیانگر تهدیداتی است که زنان ممکن است در خارج از منزل با آن مواجه شوند. بزه‌دیدگی جنسی در محیط خانه به میزان (۴۷/۵ درصد)، بزه‌دیدگی مالی در محیط خانه (۳۹/۸ درصد) مشاهده می‌شود که نسبت به بزه‌دیدگی‌های جنسی و روانی کمتر است، اما هنوز هم نشانگر مشکلات مالی و سوءاستفاده‌های اقتصادی از زنان در خانواده‌ها است و نهایتاً بزه‌دیدگی جسمی (۱۹/۳ درصد) در فضاهای عمومی ثبت شده است و اگرچه کم به نظر می‌رسد، باین‌حال نشانگر وجود خطرات جسمی برای زنان در خارج از محیط خانه است. در نتیجه، نیاز به اقدامات فوری برای بهبود امنیت زنان در هر دو محیط داخل و خارج از خانه وجود دارد. همچنین، باید سیاست‌ها و برنامه‌های اجتماعی در راستای حمایت از زنان و کاهش این بزه‌دیدگی‌ها توسعه یابند.

۳-۲-۳- میزان گزارش یا عدم گزارش بزه دیدگی به مقامات پلیسی - قضایی

نمودار ۳- میزان گزارش یا عدم گزارش بزه دیدگی

همان‌طور که در نمودار فوق مشاهده می‌شود، یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که ۹۸/۲۵ درصد بزه‌دیدگی‌ها گزارش نشده است و گزارش‌های رسیده به دست پلیس و مقامات قضایی فقط میزان ۱/۷۵ درصد از بزه‌دیدگی‌ها را در برمی‌گیرد. این آمار به شدت نگران‌کننده است و مستلزم توجه نهادهای مربوطه می‌باشد. در حالیکه بر اساس نتایج اکثر پژوهش‌ها حداکثر (۵۰) الی ۶۰ درصد بزه‌دیدگی‌ها به مقامات پلیسی - قضایی گزارش نشده است.

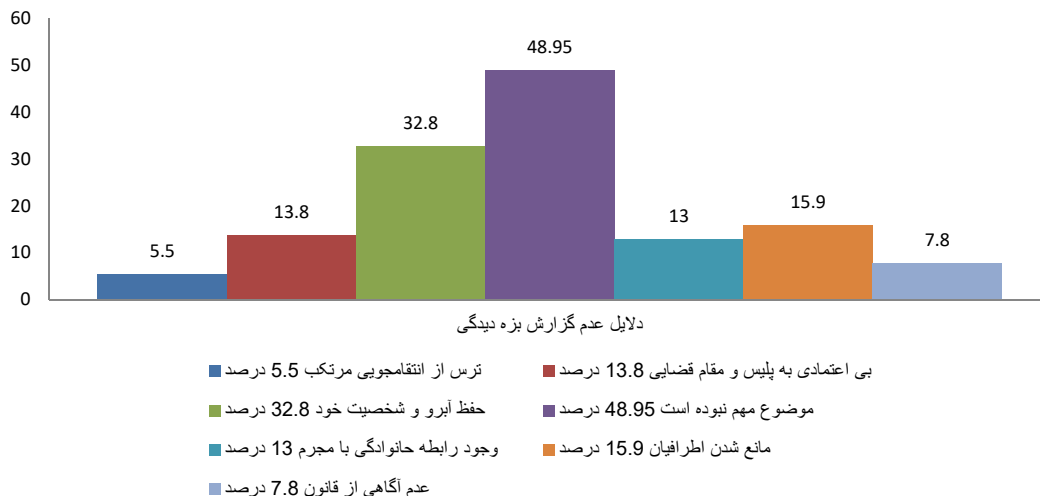
نمودار ۴- میزان گزارش یا عدم گزارش انواع بزه دیدگی

بر اساس جدول فوق میزان ۹۸/۸۵ درصد از بزه‌دیدگی‌های جسمی به مقامات قضایی- پلیسی گزارش نشده که بیشترین رقم در عدم گزارش بزه‌دیدگی بود و صرفاً ۱/۳ درصد افراد بزه‌دیده این بزه‌دیدگی را گزارش کرده‌اند. در مراتب بعدی؛ ۹۸/۷ درصد از بزه‌دیدگی‌های جنسی، ۹۸/۰۵ درصد از بزه‌دیدگی‌های مالی و نهایتاً ۹۷/۴ درصد از بزه‌دیدگی‌های روانی از سوی زنان شهر هرات به مقامات قضایی- پلیسی گزارش نشده است که درصد بالایی را در برمی‌گیرد. این موضوع از این جهت مطرح می‌شود که اکثر تحقیقات نشان می‌دهد که میزان گزارش بزه‌دیدگان به پلیس، بسته به ویژگی‌های بزه‌دیده و آسیب‌های واردشده، متفاوت است.^{۴۶} یافته‌های پژوهش حکایت از آن دارد که بزه‌دیدگی روانی، بیشترین میزان گزارش‌دهی و در واقع کمترین رقم سیاه بزه‌دیدگی را دارد. در برابر آن، بزه‌دیدگی جسمی، کمترین گزارش و بیشترین رقم سیاه را به خود اختصاص داده است. لازم به ذکر است که تقریباً در تمامی پژوهش‌های قبلی چنین نتیجه به‌دست آمده است که بزه‌دیدگی مالی بیشترین میزان گزارش-دهی و بزه‌دیدگی جنسی کمترین میزان گزارش‌دهی را به خود اختصاص داده است.

۳-۲-۴- میزان تأثیرگذاری دلایل در عدم گزارش بزه دیدگی به مقامات پلیسی - قضایی

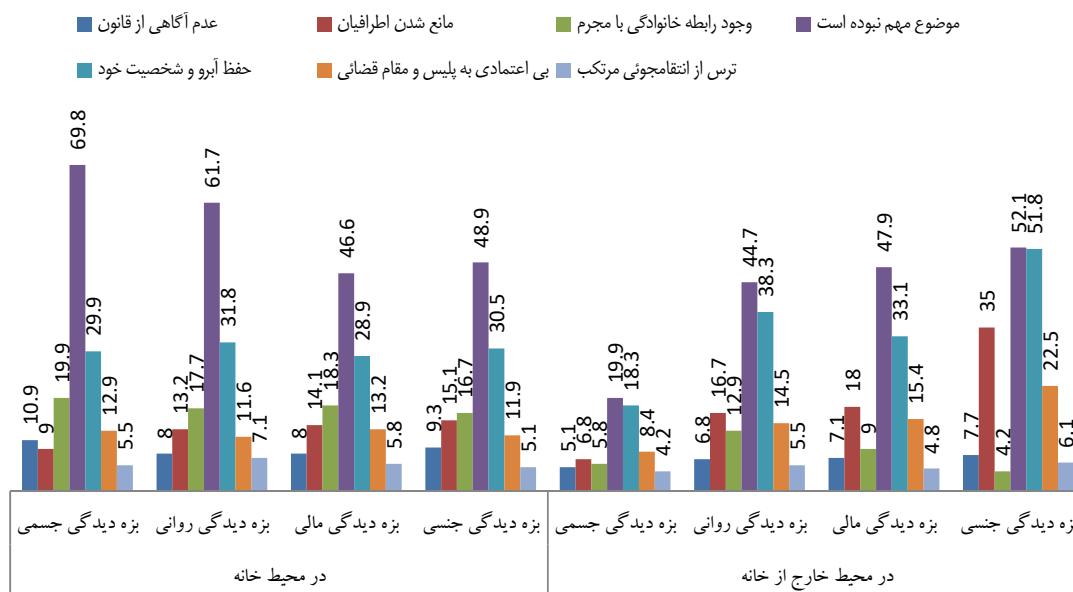
درک دلایل عدم گزارش بزه‌دیدگی به مقامات پلیسی و قضایی از این جهت اهمیت دارد که می‌تواند به بهبود سیاست‌ها و قوانین موجود، افزایش اعتماد عمومی به‌نظام قضایی و ارتقا آگاهی عمومی کمک کند. همچنین این شناخت می‌تواند به ارائه خدمات حمایتی بهتر، کاهش تکرار جرم، استفاده بهینه از منابع و توسعه برنامه‌های پیشگیری مؤثر منجر شود. در نتیجه، مقامات و سیاست‌گذاران قادر خواهند بود سیستم‌های عدالتی و حمایتی کارآمدتر و انسان‌محورتر ایجاد کنند و به ساخت جامعه‌ای عادلانه‌تر و امن‌تر بپردازند.

⁴⁶ Meghan A Novisky and Peralta Robert L. "When women tell: Intimate partner violence and the factors related to police notification." *Violence against women* 21, 1 (2015), 65-86.

نمودار ۵- دلایل عدم گزارش بزه دیدگی

نکته: حاصل جمع بیش از صد درصد، به دلیل انتخاب دو یا چند گزینه از سوی پاسخ‌دهندگان است. براساس نمودار فوق عوامل مؤثر بر عدم گزارش بزه‌دیدگی از سوی زنان شهر هرات به مقامات قضایی- پلیسی به ترتیب درصد چنین ارائه می‌شود: ۴۸/۹۵ درصد از پاسخگویان دلیل عدم گزارش بزه‌دیدگی را «موضوع مهم نبوده است»؛ ۳۲/۸ درصد از پاسخگویان «ترس از آبرو»؛ ۱۵/۹ درصد از پاسخگویان «مانع شدن اطرافیان»؛ ۱۳/۸ درصد از پاسخگویان «بی‌اعتمادی به پلیس و مقام قضایی»؛ ۱۳ درصد از پاسخگویان «مرتکب از آشنایان بوده است»؛ ۷/۸ درصد از پاسخگویان «عدم آگاهی بزه‌دیده» و نهایتاً ۵/۵ درصد از پاسخگویان «ترس از انتقام‌جویی مرتکب» را انتخاب کردند. «مهم نبودن موضوع» برای عدم گزارش بزه‌دیدگی از سوی اکثریت پاسخگویان محل بحث است. مهم نبودن موضوع می‌تواند به باور زنان در مورد این امر دلالت کند که لت و کوب، تحقیر و توهین، محرومیت‌ها در آن جامعه یک امر عادی تلقی و مردان برزنان ترجیح داده می‌شوند.

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که «اهمیت نداشتن موضوع» یکی از دلایل مهم عدم گزارش‌دهی بزه‌دیدگی است. بزه-دیدگی جسمی در داخل خانه با بیشترین درصد (۶۹/۸ درصد) تحت تأثیر این عامل قرار دارد، که می‌تواند نشان‌دهنده عادی‌سازی خشونت خانگی یا عدم اعتماد به اثربخشی گزارش‌دهی در این موارد باشد. در مقابل، بزه‌دیدگی جسمی خارج از خانه کمترین تأثیر را از این عامل می‌پذیرد (۱۹/۹ درصد)، که احتمالاً به دلیل جدیت بیشتر جامعه و نظام قانونی در برخورد با خشونت‌های خیابانی است. این تفاوت قابل ملاحظه نشان می‌دهد که نگرش به اهمیت و جدیت انواع بزه‌دیدگی‌ها، به‌ویژه در محیط‌های مختلف، نقش تعیین‌کننده‌ای در تصمیم‌گیری افراد برای گزارش یا عدم گزارش آن‌ها دارد. همچنین، بزه‌دیدگی جنسی خارج از محیط خانه (۵۲/۱ درصد) و داخل محیط خانه (۴۸/۹ درصد) در رده‌های بعدی تحت تأثیر این دلیل برای عدم گزارش‌دهی قرار دارند که نیازمند بررسی دقیق‌تری است.

بر اساس داده‌ها، «حفظ آبرو و شخصیت» به عنوان یک عامل بازدارنده در گزارش‌دهی بزه‌دیدگی جنسی در محیط خارج از خانه با بالاترین درصد (۵۱/۸ درصد) شناسایی شده است. این امر نشان‌دهنده آن است که ترس از لکه‌دار شدن آبرو و قضاوت‌های اجتماعی در مورد قربانیان خشونت جنسی در فضاهای عمومی، نقش بسزایی در سکوت آن‌ها دارد. از طرفی، بزه-دیدگی جسمی خارج از محیط خانه کمترین تأثیر را از این عامل می‌پذیرد (۱۸/۳ درصد)، که احتمالاً به دلیل تمرکز بیشتر بر جنبه‌های جسمی و قانونی جرم در این موارد است. این یافته‌ها حاکی از آن است که نگرش‌های فرهنگی و اجتماعی در مورد آبرو و حیثیت، به‌ویژه در ارتباط با جرائم جنسی، می‌توانند مانع جدی برای گزارش‌دهی و حمایت از بزه‌دیدگان باشند. لازم است توجه داشت که بزه‌دیدگی روانی و مالی نیز به درجات مختلف تحت تأثیر این عامل قرار دارند، که نشان‌دهنده اهمیت در نظر گرفتن ابعاد غیرجسمی جرائم و تأثیر آن‌ها بر آبروی فردی در تلاش‌های حمایتی و قانونی است.

تحلیل داده‌ها در مورد سایر دلایل نشان می‌دهد دلایل عدم گزارش بزه‌دیدگی‌ها بسته به نوع بزه‌دیدگی و محل وقوع آن (خانه یا خارج از آن) تفاوت قابل توجهی دارد. عامل «مانع شدن اطرافیان» در بزه‌دیدگی جنسی خارج از خانه با ۳۵ درصد بیشترین اهمیت را دارد، درحالی‌که «بی‌اعتمادی به مقامات» در بزه‌دیدگی جنسی خارج از خانه (۲۲/۵ درصد) بیشتر از بزه‌دیدگی جسمی خارج از خانه (۸/۴ درصد) مورد تأکید قرار گرفته است. «آشنا بودن مرتکب» مانع جدی‌تری برای گزارش بزه‌های جنسی در داخل خانه (۱۶/۷ درصد) است، و «عدم آگاهی از قانون» در مورد بزه‌دیدگی جسمی در محیط خانه (۱۰/۹ درصد) بیش از بزه‌دیدگی جسمی خارج از خانه (۵/۱ درصد) اهمیت دارد. به‌طور کلی، بزه‌دیدگان جرایم جنسی به دلایلی چون فشارهای اجتماعی، بی‌اعتمادی به دستگاه قضایی، آشنا بودن مرتکب و ترس از انتقام‌جویی، تمایل کمتری به گزارش جرم دارند، که لزوم طراحی مداخلات مناسب برای رفع موانع گزارش‌دهی بزه‌های جنسی را نشان می‌دهد.

۳-۲-۵- تفاوت دیدگاه زنان در مورد دلایل عدم گزارش بزه‌دیدگی با توجه به ویژگی‌های جمعیت شناختی

هدف از این بخش، تعیین معنادار بودن تفاوت در میانگین دلایل عدم گزارش‌دهی بین گروه‌های مختلف با توجه به وضعیت تأهل و سن آن‌ها است. برای این منظور، از آزمون کروסקال-والیس استفاده می‌شود. فرضیه‌های مورد بررسی عبارتند از:

- فرض صفر:** میانگین دلایل عدم گزارش‌دهی در گروه‌های مختلف با وضعیت تأهل و سن متفاوت، تفاوت معناداری ندارد.
- فرض یک:** میانگین دلایل عدم گزارش‌دهی در گروه‌های مختلف با وضعیت تأهل و سن متفاوت، تفاوت معناداری دارد.

جدول ۴- میانگین دلایل عدم گزارش دهی با توجه به وضعیت تأهل و معنی‌داری تفاوت میانگین‌ها در درون گروه

عدم آگاهی بزه دیده	مانع شدن اطرافیان		مرتکب از آشنایان بوده است		موضوع مهم نبوده است		ترس از آبرو		بی‌اعتمادی به پلیس و مقام قضایی		ترس از انتقام جویی مرتکب		دلایل عدم گزارش دهی	
	میانگین n	p-value	میانگین	p-value	میانگین	p-value	میانگین	p-value	میانگین	p-value	میانگین	p-value	ویژگی‌های افراد نمونه	ویژگی‌های افراد نمونه
۱۴۱/۲۷			۱۷۷/۲۴						۱۶۷/۱۴				مجرد	۱۶۶/۲۶
۶۱/۲۹			۱۳۸/۵		۱۴۸/۱۷		۱۸۲/۴۰	۱۴۵/۹				متأهل	۱۶۱/۱۷	
۲۱۷/۱۳	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۱۳۵/۴	۰/۰۰۰۰۰۰	۱۵۴/۷۸	۰/۰۰۰۰۰۰	۱۳۴/۲۵	۱۳۴/۷	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰۰۰	مطلقه	۱۲۹/۲۵	
۱۶۰/۶۵			۱۳۴/۷		۱۶۶/۷۵		۱۳۴/۰۳	۱۶۰/۶				بیوه	۱۴۴/۵۰	

نکته: علامت (*) برای تأیید معناداری تفاوت میانگین‌ها ($p\text{-value} \leq 0.05$) و علامت (**) برای رد معناداری تفاوت میانگین ($p\text{-value} \geq 0.05$) در درون گروه است.

جدول حاضر به بررسی ارتباط بین وضعیت تأهل و دلایل عدم گزارش دهی جرم می‌پردازد. نتایج نشان می‌دهد که بین وضعیت تأهل و برخی از دلایل عدم گزارش دهی، تفاوت معناداری وجود دارد.

بر اساس ستون‌های p-value، بین وضعیت تأهل و دلایل «ترس از آبرو»، «موضوع مهم نبوده است»، «مرتکب از آشنایان بوده است»، «مانع شدن اطرافیان» و «عدم آگاهی بزه دیده» ارتباط معناداری وجود دارد ($p\text{-value} \leq 0.05$). به عبارت دیگر، وضعیت تأهل افراد می‌تواند بر میزان اهمیتی که به این دلایل می‌دهند، تأثیرگذار باشد.

بین وضعیت تأهل و دلایل «ترس از انتقام جویی مرتکب» و «بی‌اعتمادی به پلیس و مقام قضایی» ارتباط معناداری مشاهده نمی‌شود ($p\text{-value} \geq 0.05$). این بدان معناست که وضعیت تأهل، تأثیر چندانی بر میزان اهمیت این دو دلیل در عدم گزارش دهی ندارد.

در دلایل دارای معناداری، می‌توان مشاهده کرد که میانگین‌ها در گروه‌های مختلف (مجرد، متأهل، مطلقه، بیوه) متفاوت است. به عنوان مثال، در دلیل «موضوع مهم نبوده است»، میانگین افراد مطلقه (۲۴۹/۱۷) به طور قابل توجهی بالاتر از سایر گروه‌ها است.

جدول ۵- میانگین دلایل عدم گزارش دهی با توجه به سن و معنی‌داری تفاوت میانگین‌ها در درون گروه

عدم آگاهی بزه دیده	مانع شدن اطرافیان	مرتکب از آشنایان بوده است	موضوع مهم نبوده است	ترس از آبرو	بی‌اعتمادی به پلیس و مقام قضایی	ترس از انتقام جویی مرتکب	دلایل عدم گزارش دهی
--------------------	-------------------	---------------------------	---------------------	-------------	---------------------------------	--------------------------	---------------------

ویژگی‌های افراد نمونه	میانگین	p-value	میانگین	p-value	میانگین	p-value	میانگین	p-value	میانگین	p-value	میانگین	p-value	میانگین	p-value
۱۸-۳۵	۱۶۳/۳۹	۰/۰۱*	۱۶۵/۴۷	۰/۰۱*	۱۶۷/۰۳	۰/۰۱*	۱۵۱/۵۵	۰/۰۱*	۱۷۰/۳۸	۰/۰۰۱**	۱۲۵/۳۴	۰/۰۰۱**	۱۳۵/۳۹	۰/۰۰۱**
۳۶-۴۵	۱۳۶/۱۳	۰/۰۱*	۱۳۶/۵۵	۰/۰۱*	۱۳۸/۲۴	۰/۰۱*	۱۵۵/۴۴	۰/۰۱*	۱۲۵/۳۴	۰/۰۰۱**	۱۳۷/۴۱	۰/۰۰۱**	۱۳۵/۵۴	۰/۰۰۱**
۴۶-۵۵	۱۵۵/۲۵	۰/۰۱*	۱۳۵/۷۹	۰/۰۱*	۱۲۳/۹۵	۰/۰۱*	۱۷۸/۷۱	۰/۰۱*	۱۳۷/۴۱	۰/۰۰۱**	۱۲۷/۰۰	۰/۰۰۱**	۱۳۴/۶۰	۰/۰۰۱**
۵۶-۷۰	۱۵۲/۹۰	۰/۰۱*	۱۷۰/۵۰	۰/۰۱*	۱۴۸/۵۰	۰/۰۱*	۲۱۸/۵۰	۰/۰۱*	۱۲۷/۰۰	۰/۰۰۱**	۱۲۷/۰۰	۰/۰۰۱**	۱۳۴/۶۰	۰/۰۰۱**

نکته: علامت (*) برای تأیید معناداری تفاوت میانگین‌ها ($p\text{-value} \leq 0.05$) و علامت (**) برای رد معناداری تفاوت میانگین ($p\text{-value} \geq 0.05$) در درون گروه است.

جدول حاضر به بررسی ارتباط بین سن و دلایل عدم گزارش‌دهی می‌پردازد و نتایج آن نشان‌دهنده تفاوت‌های معنادار بین گروه‌های سنی مختلف در زمینه برخی از دلایل عدم گزارش‌دهی است.

در دلایل «ترس از انتقام‌جویی مرتکب»، «بی‌اعتمادی به پلیس و مقام قضایی»، «ترس از آبرو»، و «مانع‌شدن اطرافیان» تفاوت‌های معناداری وجود دارد ($p\text{-value} \leq 0.05$). به عبارت دیگر، سن افراد می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر اینکه چه دلایلی را برای عدم گزارش‌دهی در نظر می‌گیرند، داشته باشد.

در دلایل «موضوع مهم نبوده است»، «عدم آگاهی بزه‌دیده» و «مرتکب از آشنایان بوده است» تفاوت‌های معناداری بین گروه‌های سنی مشاهده نمی‌شود ($p\text{-value} \geq 0.05$). این نشان می‌دهد که این دلایل مستقل از سن افراد ممکن است مرتبط با رفتارهای عدم گزارش‌دهی باشند.

نتایج نشان می‌دهد که افراد در رده‌های سنی مختلف به دلایل متفاوتی به عدم گزارش‌دهی می‌پردازند. برای مثال، احتمالاً افراد جوان‌تر بیشتر به دلیل «ترس از انتقام‌جویی» و «مانع‌شدن اطرافیان» توجه می‌کنند، در حالی که افراد مسن‌تر ممکن است توجه کمتری به این دلایل داشته باشند. این یافته‌ها می‌توانند به سیاست‌گذاران و محققان کمک کنند تا درک بهتری از رفتار عدم گزارش‌دهی در میان گروه‌های سنی مختلف داشته باشند و برنامه‌های مداخله‌ای مؤثرتری طراحی کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر نشان می‌دهد که تقریباً نیمی از زنان شهر هرات بزه‌دیدگی را تجربه کرده‌اند. تحلیل وضعیت بزه‌دیدگی زنان در محیط‌های داخلی و خارجی حاکی از آن است که در فضاهای عمومی، بزه‌دیدگی‌های جنسی و روانی به میزان قابل توجهی رخ می‌دهند، که نشان‌دهنده آسیب‌پذیری زنان در چنین فضایی است. این امر می‌تواند ناشی از عدم وجود زیرساخت‌های ایمن و همچنین ناهنجاری‌های اجتماعی باشد. به علاوه، نبود آگاهی کافی در جوامع در مورد حقوق زنان و عدم برخورد قاطع با بزهکاران، به این معضل دامن می‌زند.

در نقطه مقابل، فضای داخلی خانه که به طور سنتی به عنوان محیطی امن و آرامش‌بخش در نظر گرفته می‌شود، نیز از جمله چالش‌های خاص خود رنج می‌برد. بزه‌دیدگی‌های جسمی و روانی در این فضا، نشان‌دهنده مسئله قدرت و کنترل در روابط خانوادگی است. آمارها نشان‌دهنده این است که برخی زنان حتی در امنیت ظاهری خانه نیز دچار آسیب می‌شوند، که این خود نشان‌دهنده وجود مشکلات عمیق‌تری در زمینه روابط اجتماعی و فرهنگی است. این نیاز به رویکرد جامع‌تری را در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های اجتماعی به دنبال دارد. ضروری است که نه تنها در فضاهای عمومی، بلکه در فضاهای خصوصی نیز برنامه‌هایی برای آموزش، آگاهی‌بخشی و حمایت‌های قانونی اجرا شود. در واقع، کاهش بزه‌دیدگی زنان مستلزم این است که توجه همه‌جانبه‌ای به هر دو محیط شود و درک صحیح‌تری از نیازها و چالش‌های خاص هر یک حاصل گردد.

نکته این است که ۹۸/۲۵ درصد از بزه‌دیدگان هرگز مراتب بزه‌دیدگی خود را به مقامات پلیسی - قضایی گزارش نکرده‌اند. در حالی که اکثر تحقیقات انجام شده در سایر کشورها، چه در سطح محلی و چه در سطح ملی و بین‌المللی، رقم کمتر از این را

گزارش می‌دهند. آمار بالای عدم گزارش بزه‌دیدگان به مقامات قضایی-پلیسی در میان زنان شهر هرات معضلی جدی است که نیازمند اقدامات ساختاری و اجرایی به‌منظور پیشگیری از بزه‌دیدگی است.

نتایج پژوهش در مورد عدم گزارش انواع بزه‌دیدگی حاکی از آن است که بزه‌دیدگی روانی، بیشترین میزان گزارش‌دهی و در واقع کمترین رقم سیاه بزه‌دیدگی را دارد. در برابر آن، بزه‌دیدگی جسمی، کمترین گزارش و بیشترین رقم سیاه را به خود اختصاص داده است. می‌توان ادعا کرد در مجموع آمار عدم گزارش در مورد انواع بزه‌دیدگی به شدت بالا است. این در حالی است که یافته‌های چندین پیمایش ملی نشان داد که نرخ گزارش بزه‌دیدگی‌های جسمی، روانی و مالی جرم متفاوت است و بزه‌دیدگی مالی، نسبت به سایر بزه‌دیدگی‌ها، بیشتر گزارش می‌شود.^{۴۷}

در مورد دلایل عدم گزارش‌دهی، انتخاب گزینه «مهم نبودن موضوع» در صدر گزینه‌های انتخابی پاسخگویان برای عدم گزارش بزه‌دیدگی محل بحث است. باور بزه دیده مبنی بر اهمیت نداشتن بزه دیدگی متأثر از عوامل اجتماعی و فرهنگی موجود در جامعه، به‌ویژه رفتار و عملکرد اطرافیان، است. تحقیقات انجام شده در کانادا نیز نشان می‌دهد که «کم اهمیت بودن موضوع» در صدر دلایلی است که برای عدم گزارش مراتب بزه‌دیدگی از سوی بزه‌دیدگان عنوان شده است.^{۴۸} همچنین نتایج یک پژوهش دیگر دلیل عدم گزارش بزه‌دیدگی را اهمیت نداشتن موضوع به اندازه کافی دانسته است؛^{۴۹} اما میزان بالایی تأثیرگذاری این دلیل برای عدم گزارش‌دهی در جامعه نمونه تحقیق حاضر متأثر از عوامل متعددی است که بر تصمیم بزه‌دیده مؤثر است. در جامعه‌ای که زنان از حقوق اساسی خویش محروم هستند و موقعیت اجتماعی مناسبی ندارند، ایراد آسیب‌ها را امر عادی محسوب می‌کنند و خود را مستحق چنین رویه‌های می‌دانند.

تأثیر دلایل در عدم گزارش انواع بزه‌دیدگی متفاوت است، چنان‌که در بزه‌دیدگی جنسی «مانع شدن اطرافیان» و «بی‌اعتمادی به پلیس» نسبت به سایر دلایل تأثیر بیشتری در عدم گزارش‌دهی داشته است. نتایج یک پژوهش نیز حاکی از آن است که عدم گزارش‌دهی ناشی از بی‌اعتمادی به پلیس نسبت به جرایم مختلف تأثیر متفاوتی دارد.^{۵۰} همچنین انتخاب دلایل با توجه به وقوع بزه‌دیدگی در محیط خانه یا خارج از محیط خانه بعضاً متفاوت است. در محیط خانه، گاه بزه‌دیدگی‌های جسمی به دلیل تلقی کم‌اهمیت بودن موضوع، گزارش نمی‌شوند. ترس از آبرو، به‌ویژه در بزه‌دیدگی‌های جنسی در فضاهای عمومی، مانع اصلی گزارش‌دهی است. دخالت یا ممانعت اطرافیان نیز در عدم گزارش بزه‌دیدگی‌ها، به‌ویژه در فضاهای عمومی، مؤثر است. همچنین، آشنا بودن مرتکب در محیط خانه، یکی از دلایل اصلی عدم گزارش بزه‌دیدگی جنسی است. به‌طور کلی، نوع محیطی که بزه‌دیدگی در آن رخ می‌دهد، در تعیین دلیل عدم گزارش آن مؤثر است. بهبود این وضعیت، نیازمند افزایش آگاهی عمومی، کاهش فشارهای اجتماعی، ارائه حمایت‌های قانونی و طراحی برنامه‌های آموزشی متناسب با هر محیط می‌باشد.^{۵۱} نهایتاً اینکه دیدگاه زنان بزه‌دیده در مورد دلایل عدم گزارش بزه‌دیدگی با توجه به وضعیت تأهل و سن آن‌ها بعضاً تفاوت معناداری دارد

نتیجه نهایی بیان‌گر این مسئله است که رقم بالایی از بزه‌دیدگی به مقامات پلیسی-قضایی گزارش نشده است و عواملی از جمله «مهم نبودن موضوع» و «حفظ آبرو شخصیت» بیشترین تأثیر را در عدم گزارش داشته است. پاسخگویان دلایل متفاوتی را در عدم گزارش بزه‌دیدگی در محیط خانه و خارج از آن انتخاب کردند. همچنین میان ویژگی‌های فردی افراد نمونه، از جمله

⁴⁷ Wesley G Skogan. "Reporting crimes to the police: The status of world research." *Journal of research in crime and delinquency* 21, 2 (1984), 113-137.

⁴⁸ عبدالعلی توجهی و علی حسین نجفی ابرندآبادی. «بزه دیده شناسی و مشکل بزه دیدگی‌های گزارش نشده»، مدرس علوم انسانی، ۴ (۱۳۷۸).

⁴⁹ Kristina Murphy, and Barkworth Julie. "Victim willingness to report crime to police: Does procedural justice or outcome matter most?." *Victims & offenders* 9, 2 (2014), 178-204.

⁵⁰ Kristina Murphy and Barkworth Julie. "Victim willingness to report crime to police: Does procedural justice or outcome matter most?." *Victims & offenders* 9, 2 (2014), 178-204.

⁵¹ علی صفاری و سحر سیفی. «تأثیر نوع جرم، اهمیت و محل ارتکاب آن بر عدم گزارش جرائم از جانب افراد به ضابطان دادگستری و مقامات قضایی»، دانشنامه حقوق و سیاست، ۲۳(۱۳۹۴)، ۷۴-۵۹.

وضعیت تأهل و سن و دلایل عدم گزارش بزه‌دیدگی بعضاً تفاوت معناداری وجود. بنابراین، پیشنهادات زیر به عنوان راهکارهای برای بهبود وضعیت موجود ارائه می‌شود:

ایجاد برنامه‌های آگاه‌سازی: برگزاری کارگاه‌های آموزشی و جلسات آگاه‌سازی در جامعه برای زنان درباره حقوق خود و اهمیت گزارش دهی به مقامات، همچنین راه‌اندازی کمپین‌های رسانه‌ای (رادیویی، تلویزیونی و آنلاین) به منظور افزایش آگاهی عمومی در مورد بزه‌دیدگی و فرآیند گزارش دهی.

تقویت دسترسی به خدمات حمایتی: تأسیس مراکز مشاوره برای ارائه خدمات روانشناختی، حقوقی و اجتماعی به زنان بزه‌دیده و همچنین فراهم آوردن خدمات پزشکی رایگان یا با هزینه کم برای این زنان به منظور کمک به بهبود وضعیت روحی و جسمی آنها.

بهبود سیستم گزارش دهی: ایجاد روش‌های آسان‌تر برای گزارش دهی، از جمله امکان گزارش آنلاین یا تلفنی که به حفظ حریم خصوصی فرد کمک کند و همچنین راه‌اندازی دفاتر یا خطوط ویژه برای زنان تا بتوانند در محیطی امن و راحت، شکایات خود را مطرح کنند.

تغییرات در نگرش اجتماعی: برگزاری دوره‌های آموزشی برای مردان و سرپرستان خانواده‌ها به منظور تغییر نگرش‌های نادرست نسبت به بزه‌دیدگی و اهمیت حمایت از زنان، همچنین ایجاد گروه‌های زنانه محلی برای حمایت از یکدیگر و افزایش حس همبستگی در برابر بزه‌دیدگی.

مشاوره و حمایت از طریق نهادهای دولتی: ایجاد شراکت با نهادهای دولتی و غیر دولتی برای تأمین خدمات و حمایت مناسب برای زنان بزه‌دیده و تربیت افرادی که بتوانند اطلاعات حقوقی مربوط به بزه‌دیدگی و نحوه برخورد با آن را به زنان ارائه دهند.

پژوهش‌های آینده: انجام پژوهش‌های پیگیری برای بررسی اثربخشی پیشنهادات ارائه شده و شناسایی مشکلات جدیدی که زنان با آن مواجه هستند، همچنین ایجاد نظامی برای گزارش دهی فصلی درباره وضعیت زنان بزه‌دیده به مقامات مربوطه تا سیاست‌های بهتری تدوین شود.

با اجرای این پیشنهادات، می‌توان امید داشت که آگاهی زنان در مورد حقوق و راه‌های گزارش دهی افزایش یابد و آنها بدون ترس از قضاوت اجتماعی، توانایی بیان تجربیات خود را پیدا کنند. این اقدامات نه تنها به بهبود وضعیت زنان بزه‌دیده کمک خواهد کرد، بلکه می‌تواند به تغییر نگرش‌های اجتماعی و تقویت حمایت جمعی از حقوق زنان نیز منجر شود. در نهایت، تلاش برای بهبود نظام حمایت از بزه‌دیدگان به ایجاد جامعه‌ای امن‌تر و عادلانه‌تر برای همه خواهد انجامید.

فهرست منابع

- پور علی، رامین. «بررسی دلایل عدم دادخواهی بزه دیدگان، مطالعه موردی: شهر تهران (۱۳۹۵-۱۳۹۰)». پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه تهران، ۱۳۹۵.
- توجهی، عبدالعلی و نجفی ابرنآبادی، علی حسین. «بزه دیده شناسی و مشکل بزه دیدگی‌های گزارش نشده»، مدرس علوم انسانی، ۴ (۱۳۷۸).
- داوودی، هما. «بزه‌دیده‌شناسی زنان و زمینه‌های مؤثر در کاهش جرایم» فقه و حقوق خانواده، ۵۰ (۱۳۸۸)، ۸۸-۱۰۷.
- رایجیان اصلی، مهرداد. بزه دیده‌شناسی حمایتی. تهران: نشر دادگستر، (۱۳۸۴).
- شهسواری، سجاد، مؤذن‌زادگان، حسنعلی و رایجیان اصلی، مهرداد. «مشارکت بزه‌دیده در فرایند دادرسی؛ مبانی، چالش‌ها و راهکارها» فصلنامه علمی دیدگاه‌های حقوق قضائی، ۲۸، ۱۰۲ (۱۴۰۲)، ۱۲۷-۱۶۴.
- صفاری، علی و سیفی، سحر. «تأثیر نوع جرم، اهمیت و محل ارتکاب آن بر عدم گزارش جرائم از جانب افراد به ضابطان دادگستری و مقامات قضائی». دانشنامه حقوق و سیاست، ۲۳ (۱۳۹۴)، ۷۴-۵۹.
- محمد زاده اصل، محمد؛ حیدرزاده، کیوان. «بزه دیدگی ثانویه در نظام عدالت کیفری»، نشریه مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه، ۸، ۴ (۱۴۰۱)، ۴۷۱-۴۸.
- محمدی تلوار، صادق. «بررسی علل عدم گزارش جرم به نیروی انتظامی با ارائه‌ی راهکارهای پیشگیرانه (مطالعه موردی شهر سمنان)»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه کردستان، ۱۳۹۶.
- نورپور، محسن؛ سید زاده، سید مهدی و ناصری فورگ، محمد یوسف. «تحلیل عوامل مؤثر بر عدم گزارش بزه دیدگی (مطالعه موردی: دانشجویان پسر دانشگاه فردوسی مشهد)»، پژوهشنامه حقوق کیفری، ۱۲، ۱ (۱۴۰۰).
- نجفی ابرنآبادی، علی حسین. عدالت برای بزه‌دیدگان. مجله حقوقی دادگستری، ۵۲ و ۵۳ (۱۳۸۴)، ۷۲-۸.

- Black, David. *The behavior of law*. Academic Press. 1976.
- Campbell, Rebeca. "Emotionally informed advocacy: A new approach to assisting sexual assault survivors". *American Journal of Community Psychology*, 30, 3-4, (2002), 487-501. <https://doi.org/10.1023/A:1015103105635>
- Cassell, Paul G., and Michael Ray Morris Jr. "Defining" Victim" Through Harm: Crime Victim Status in the Crime Victims' Rights Act and Other Victims' Rights Enactments." *Am. Crim. L. Rev.* 61 (2024), 329. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4365790>
- Cassell, Paul G., and Michael Ray Morris Jr. "Defining" Victim" Through Harm: Crime Victim Status in the Crime Victims' Rights Act and Other Victims' Rights Enactments." *Am. Crim. L. Rev.* 61 (2023), 329.
- Cviic, M., and Greer, C. "Victim blaming and rape myths". *Journal of Interpersonal Violence*, 27, 11(2012), 2332-2350. <https://doi.org/10.1177/0886260512446069>
- Fisher, Bonnie. *The sexual victimization of college women*. US Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice, 2000.
- Greenberg, Martin S., and R. Barry Ruback. *After the crime: Victim decision making*. 9. Springer Science & Business Media, 1992. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/978-1-4615-3334->
- Hall, L., et al. "Stigmatization of crime victims: A review of the literature". *Crime, Law and Social Change*, 53, 3(2010), 279-301. <https://doi.org/10.1007/s10611-010-9266-0>
- Hindelang, Michael J., and Michael Gottfredson. "The victim's decision not to invoke the criminal justice process." *Criminal justice and the victim* (1976), 57-78.
- Kessler, R. C., Sonnega, A., Bromet, E., Hughes, M., Nelson, C., and Hughes, M. "Posttraumatic stress disorder in the National Comorbidity Survey". *Archives of General Psychiatry*, 52, 12 (1995), 1048-1060. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1995.03950240022002>
- Langton, Lynn, Marcus Berzofsky, Christopher P. Krebs, and Hope Smiley-McDonald. *Victimizations not reported to the police, 2006-2010*. Washington, DC: US Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Justice Statistics, 2012.
- Miller, J. M., Rountree, P. W., and Cosmas, P. "The economic victimization of identity theft". *Journal of Criminal Justice*, 42, 6 (2014), 523-531. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2014.09.006>
- Murphy, Kristina, and Julie Barkworth. "Victim willingness to report crime to police: Does procedural justice or outcome matter most?" *Victims & offenders* 9, 2 (2014), 178-204.
- Murphy, Kristina, and Julie Barkworth. "Victim willingness to report crime to police: Does procedural justice or outcome matter most?" *Victims & offenders* 9, 2 (2014), 178-204.
- Novisky, Meghan A., and Robert L. Peralta. "When women tell: Intimate partner violence and the factors related to police notification." *Violence against women* 21, 1 (2015), 65-86.

- O'Connell, M., and Hearn, J. "Fear of crime and victimization". *Journal of Interpersonal Violence*, 30, 9 (2015), 1553-1575. <https://doi.org/10.1177/0886260514543971>
- Parsons, J., and Bergin, T. The impact of criminal justice involvement on victims' mental health. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of the International Society for Traumatic Stress Studies*, 23, 2 (2010), 182-188. <https://doi.org/10.1002/jts.20504>
- Ranapurwala, Shabbar I., Mark T. Berg, and Carri Casteel. "Reporting crime victimizations to the police and the incidence of future victimizations: a longitudinal study." *PloS one* 11, 7 (2016), e0160072.
- Skogan, Wesley G. "Reporting crimes to the police: The status of world research." *Journal of research in crime and delinquency* 21, 2 (1984), 113-137.
- Tavajohi, Abdolali and Najafi Abrandabadi, Ali Hossein. "Victimology and the Problem of Unreported Victimization", *Modares Humanities*, 4 (1999).
- Thompson, Martie, Dylan Sitterle, George Clay, and Jeffrey Kingree. "Reasons for not reporting victimizations to the police: Do they vary for physical and sexual incidents?." *Journal of American College Health* 55, 5 (2007), 277-282.
- Ullman, S. E. *Talking about sexual assault: What survivors want you to know*. American Psychological Association, 2010.
- United Nations Office on Drugs and Crime. *Global study on homicide*. 2020.
- Xie, Min, and Eric P. Baumer. "Crime victims' decisions to call the police: Past research and new directions." *Annual Review of Criminology* 2, 1 (2019), 217-240.